

GESCHICHT

PRAGER FRÉIJOER

En neie lénke Modell, eng Utopie?

Renée Wagener

Déi alternativ Bewegung aus den 1970er-Joren, déi sech an der Grënnung vun de Gréngen an de Lénken niddergeschloen huet, wor e Kand vun 1968.

„Natürlich ist das Land ein Ort des Wunderbaren“ - sou fängt der Irmtraud Morgner hire formidabele Roman „Leben und Abenteuer der Trobadora Beatriz nach Zeugnissen ihrer Spielfrau Laura“ un. [1] Et geet doran ëm eng Trobadora, also eng Dichterin a Liddersängerin, déi sech, well se déi „mëttelalterlech Welt vun de Männer“ verlosse wëll, per Zäitrees aus dem 12. Joerhonnert an 1960er-Jore katapultéiert. De Roman, deen 1974 erschéngen ass, hat souwuel an der DDR wéi an der BRD vill Succès - wat net verhënnert huet, datt d'Schrëftstellerin och an der DDR zenséiert a vun der Stasi iwwerwaacht gouf. Hire eegene Mann wor informelle Mataarbechter vun der Stasi.

„Gelobtes Land“

Am Roman geet et drëm, datt d'Trobadora Beatriz fir d'éischt am Joer 1968 lant, an zwar matten an der Studenterevolutioun zu Paräis. Mee si mierkt schnell, datt och do d'Benodeelegung vun de Fraen net grondsätzlech geléist ass. Wéi si héiert, datt dat an der DDR anescht wier, mécht si sech op d'Rees no deem „gelobte Land“. Do erlieft si dann, datt d'Fraen zwar formal selbstbestëmmt

kënne liewen, awer an der Praxis nach ëmmer Diskriminéierungen opgrond vun der sozialer Hierkonft a vun dem Geschlecht bestinn. Och am reale Sozialismus ass déi gesellschaftlech Enneruerdung vun der Fra just en Niewewiddersproch.

„Natürlich ist das Land ein Ort des Wunderbaren“. D'Zitat weist schonn, wéi d'Irmtraud Morgner versicht huet, mat Ironie a Witz dee Widdersproch tëscht lénker Utopie an Alldagsrealitéit, tëscht Theorie a Praxis vum sozialistesche Modell ze verdäitlechen. Si ass trotz de Schikanen, deene si vun der Stasi ausgesat wor, awer net an de Weste gaang, huet also an engem gewësse Sënn de Projet DDR net opginn.

Anescht den tschecheschen Auteur Milan Kundera, deen eng wichteg Figur am sougenannte „Prager Frühling“ gespillt huet, enger Bewegung, déi sech fir méi perséinlech Fräiheet innerhalb vun engem sozialistesche System agesat huet. D'Fréijoer vu Prag ass 1968 quasi zäitgläich mat de Studentenonrouen am Westen ausgebrach. Während enger kuerzer Zäitspan ass probéiert ginn, ënnert enger neier politescher Féierung e Reformprogramm duerchzesetzen, deen a Richtung vu méi individueller, politescher a wirtschaftlecher Fräiheet gaangen ass. D'Sowjetunioun an aner Satellitestaaten hunn där Saach awer net lang nogekuckt. Besonnesch op Drock vun der DDR-Féierung gouf entscheet, an der Tschechoslowakei militäresch

ze intervenéieren. Den 21. August 1968 koum et zum militäreschen Amarsch an domat zum Enn vum Experiment vun engem reforméierte Sozialismus. Dausende vu Mënsche sinn aus der Tschechoslowakei geflücht.

Als Konsequenz vun de Problemer, déi de Milan Kundera opgrond vu senger öffentlecher Kritik vu Säite vum System erlieft huet, ass hien a Frankräich an den Exil gaang. A sengem Buch „L'insoutenable légèreté de l'être“ setzt hien dem totalitäre System eng individuell Fräiheet an der Sich no Sex a Léift als Oppositioun entgéint. [2] Och an deem Roman geet et hannergrënneg ëm d'Fro, ob een de reale Sozialismus als gescheitert erklären an him de Réck dréine soll, oder ob een am System verharre soll, well en awer eng Alternativ zum kapitalistesche westleche Modell liwwert.

Hoffnungsschimmer

D'Fréijoer vu Prag wor also e kruzialen historesche Moment fir déi international Gauche. A ville westeuropäesche Länner wor et en Hoffnungsschimmer, datt de Kommunismus kéint reforméiert ginn. Den Amarsch e puer Méint méi spéit wor duerfir och fir déi Leit, déi sech der Gauche zougerechent hunn, dat definitiv Enn vun deser Illusioun. An déi zwou verschidden Haltungen, déi vun Irmtraud Morgner a Milan Kundera an hire Romaner duergestallt goufen - kritesch Zoustëmmung oder

desillusionéiert Ofleening -, hunn déi europäesch Gauche an de Siwwenzerjore beschäftegt.

1968 wor also net nëmmen eng Afroststellung vum westleche Modell vum Kapitalismus, mee och vum Staatssozialismus, wéi en am sougenannten Ostblock geherrscht huet. Während eng Rei kommunistesch Parteien an Ost- a Westeuropa an der Suite en neie Kurs ageschloen hunn, blouwen awer aner, dorënner déi Lëtzebuerger KP, op hirer Moskau- an Ostberlin-treier Linn.

Et ass ëmsou méi bemierkenswäert, datt grad zu Lëtzebuerg e Grupp vu Leit zu deem historeschen Zäitpunkt aus der LSAP erausgang an an d'Lëtzebuerger Kommunistesch Partei agetrueden ass, ënnert aneren den Änder Hoffmann, Deputéierte vun der KPL a spéider vun „Déi Lénk“. An engem Interview mat der woxx huet en dat 2011 esou erkläert, datt fir hien, deen als Student nach géint den Amarsch an der Tschechoslowakei protestéiert hat, d'KP déi eenzeg Partei gewiescht wier, déi sech kloer fir d'Aarbechterschaft a géint de Vietnamkrich agesat hätt:

„Bei meinem Eintritt in die KP habe ich meine Haltung zum Einmarsch nicht geändert. Ich kann mich nicht damit entschuldigen, dass ich nicht gewusst hätte, was in der Sowjetunion los war. Damit war ich nicht allein in der KP: Wir glaubten, das stalinistische System habe keine Zukunftschancen, die Reformbewegung

FOTO: WIKIPEDIA COMMONS

Leit aus der tschechoslowakescher Hauptstadt Prag demonstréiere virun engem sowjetesche Panzer.

werde sich langsam aber sicher in den sozialistischen Ländern durchsetzen und ein reformierter demokratischer Sozialismus sei realisierbar. Das war in der KP aber nicht diskussionsfähig. Es gab also die Wahl, darüber in der KP offen zu diskutieren und als Folge auszutreten, bzw. hinauszufiegen, oder auf ein Umdenken zu hoffen. Die Frage, was richtig gewesen wäre, beschäftigt mich immer noch." [3] Wéi den Änder Hoffmann hunn der eng ganz Reih d'Fauscht an der

Täsch gemaach, an et huet missten zum Fall vun der Mauer kommen, bis an der KPL en oppene Konflikt ausgebrach ass.

Avantgarden

Aner Jonker, déi mat hire Maniffe vun 1968 eng lénk Kritik um politeschen an ekonomesche System ausgedréckt haten, huet den Amarsch a Frontstellung zum reale Sozialismus bruet. Et ass keen Zoufall, datt zu Lët-

zebuerg, wéi an den Nopeschlänner och, no neie sozialistesche Modeller gesicht ginn ass. Déi radikaalst Afroststellung vum System, déi sech an Däitschland an aneren europäesche Länner am lénken Terrorismus geäussert huet, huet sech zwar zu Lëtzebuerg net geäussert - och wann d'Lëtzebuenger Wort de Bommeleeër méi spéit a senge Leitartikelen an de lénken Eck gedréckt huet. Mir wëssen haut, wéi Onrecht et domat hat.

Mee déi trotzkestesch Beweegung dogéint huet zu Lëtzebuerg eng Renaissance erlieft, an och de Maoismus kouw a Moud. Och wann et sech quantitativ ëm relativ marginal Phenomener gehandelt huet, hunn des kleng Avantgarden Diskussiounen op Lëtzebuerg bruecht, déi et virdrun net ginn hat. De Maoismus wor awer, och wann e bis an d'LSAP era vill Leit fasziniéiert huet, wéinst der brutaler Politik vun der kommunistescher Partei a China während der Kulturrevolutioun no enger Rei vu Joren net méi kredibel. Anescht déi trotzkestesch Bewegung, déi bis zur Entstehung vun "Déi Lénk" weider existéiert huet. Mee si huet et zu Lëtzebuerg ni fäerdeg bruecht, déi Leit, ëm déi et hir gang ass, nämlech d'Aarbechterinnen an d'Aarbechter, ze begeeschteren.

Sou ass an de 1970er-Joren weider no Alternative gesicht ginn. An den neie soziale Bewegungen, déi entstane sinn, huet sech en alternative lénke Modell erausgeschielt, dee méi eng radikal a global Gesellschaftskri-

tik a méi eng utopesch sozialistesche Visioun ausgedréckt huet, an deen als e Kand vun 68 kann ugesi ginn. Dës Visioun huet sech zu Lëtzebuerg fir d'éischt 1979 bei der alternativer Lëscht "Wiert lech!" geäussert, e puer Joer méi spéit dunn a méi konsistenter Form duerch d'Grënnung vun der Partei "Déi Gréng Alternativ", wat vill vun deenen haitege Grénge wuel net méi wëssen. Mee och bei deene Lénken, déi e Sammelbecke gi sinn fir d'Iwwerreschter vun den Neie Lénke Bewegungen, schéngt et net allze vill Bewosstsinn ze gi fir d'est historescht Ierwen, mat sengen Utopien a senge Sakgaassen, a sengem gesellschaftlechen Impakt, deen haut nach undauert. Jiddefalls hunn déi béid Parteien bis haut hir Geschicht nach net zu Pabeier bruecht.

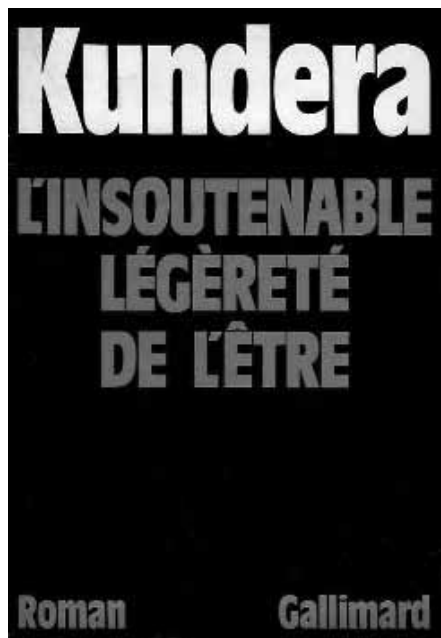
Quellen

[1] Morgner, Irmtraud: *Leben und Abenteuer der Trobadora Beatriz nach Zeugnissen ihrer Spielfrau Laura*. Roman in dreizehn Büchern und sieben Intermezzos. Berlin, 1974.

[2] Kundera, Milan: *L'insoutenable légèreté de l'être*. Roman. Paris, 1984.

[3] www.woxx.lu/linke-die-kritik-wurde-in-der-kneipe-geuebt-nicht-in-den-gremien-der-kp/

ILLUSTRATION: WIKIPEDIA, INTERNET

Zwee Bicher, déi sech mat der Bedeitung vun 1968 fir de Sozialismus ausernanersetzen, vun der Irmtraud Morgner a vum Milan Kundera.